

зурнаджийи” [АИФ, I № 100, с. 13]. Имат си и обяснение, защо на “най-богатия от всички инструменти” свирят само те: “От циганин по-голем музикант нема в света. Ние сме от света на музиката” [АИФ, I № 100, с. 13].

Според исторически извори във времената на Османската империя най-често срещани музикални инструменти са зурни и тъпани, на които свирят изключително *цигани* – според данъчни регистри от това време най-често практикуван занаят от *циганите* е музикантският [Марушиакова, Попов, 2000:48-49]. *Циганите* музиканти покриват както “високите” (елитни) функционални прояви на зурнаджийството – военни оркестри, свирене при церемонии и др., така и “ниските” (фолклорни) празници и обреди. Когато описва етническата пъстрота на населението на Мизия, Тракия и Македония през втората половина на XVIII век, френският пътешественик Кузинери дава сведения, че в Македония има “голям брой цигани”, които “развиват танца и музиката”: “те са толкова годни да свирят на всички инструменти, че в армиите на негово височество не се срещат други музиканти освен тях. Намираме ги по празниците, те ръководят танците при увеселения, във всички военни корпуси те свирят военен напев, който насърчава войника и се нарича юруш или атака” [Мутафчиева, 1978:7].

Фактът, че формациите от зурни и тъпани са съставени от ромски музиканти, е характерен за традиционната музика на Балканите. Отбелязват го изследователи, наблюдавали живи традиционни балкански музикални практики в началото на XX век. Описвайки сватбени тържества във Вардарска Македония, Куба неколкратно подчертава, че зурнаджийските формации са “цигански оркестри”, че на зурни и тъпан свирят “цигани” [Куба, 1992:214, 218, 225]. В Гърция “най-известните свирачи на зурна и тъпан са цигани ... дори и в съвременността в много части на Гърция думата циганин означава свирач”. Отбелязва се че *циганите* не само носят “страстното” свирене, но имат принос в еволюцията на инструменталния стил и изобщо в структурата на фолклорните мелодии [Аноуанакис, 1979:29]. И днес в Македония и Сърбия мнозинството свирачи на *зурла* и тъпан са *цигани* [Burton, 1994:94].

Обстоятелството, че зурната е инструмент, на който свирят предимно музиканти от ромски произход, е отбелязано в различни изследвания на български музиколози. Според Стоян Джуджев зурната не се употребява в турската класическа музика, но е намерила широко разпространение върху територията на Турция, където е “любим инструмент предимно на циганското население”. Същият автор, цитирайки Рауф Йекта бей, подчертава, че ромските музиканти са “номади, които пролетно време огласяват със своите зурни долините и полята на Турция и са надарени с изключителна музикалност. Те са носители на една специфична музика с характерен за тяхната раса стил, който се изразява в една склонност към орнаментиране на мелодията с хиляди фиоритури” [Джуджев, 1975:73-74].

Изследвайки инструменталната музика на българи мюсюлмани в Родопите, Иван Качулев споменава сред духовите инструменти и зурната с бележката, че “българите християни, българите мохамедани и циганите проявяват предпочитание към едни или други инструменти”. Подчертава се, че “свирачи на този инструмент са само циганите мохамедани. Никога на зурна не са свирили българи или българи мохамедани”. Когато пише за тъпана, авторът отбелязва, че в разглежданите от него две фолклорни области – Чепинското корито и Родопите – “българското християнско население никога не си